

„chiabur”, ca fiind dovezi suficiente pentru a trimite mai multe persoane în GULAG, sau a fi condamnate la moarte. Sunt amintite mai multe grupe etnice, mai ales germanii, care erau special vizați, dar și diferitele grupări religioase.

În final, se poate evidenția numărul mare de lucrări bibliografice folosite în studiul introductiv, încercând să descrie, nu exhaustiv, categoriile, etapele și tipurile de ipostaze ale terorii generale sau specifice, această parte a cărții putând fi utilizată ca un manual pentru cercetarea fenomenului respectiv în anii '30 ai existenței statului sovietic. Salutăm munca depusă în acest volum preliminar, dar și „personalizarea” terorii prin menționarea unui volum mare de „proces” ale oamenilor simpli din mai multe grupuri etnice.

Varga Levente

Igor CAȘU, Igor ȘAROV (editori), Republica Moldova. De la Perestroikă la Independență 1989-1991, Chișinău, Editura Cartdidact, 2011, 637 p.

Cartea apărută în anul 2011, ca fiind o culegere de documente din fosta arhivă a Comitetului Central al Partidului Comunist al Moldovei, inițiază o nouă serie a Centrului de Studiere a Totalitarismului, intitulată „RSSM în documente”.

Lucrarea are o structură fluidă, incluzând un studiu introductiv, urmat de documentele selectate de către autori, unele fiind desecretizate în anul 2010, datorită intervenției președintelui interimar, Mihai Ghimpu (2009-2010). Actele sunt ordonate cronologic, în total fiind publicate 222 de piese.

Studiul introductiv este structurat în mai multe părți, prima dintre ele însumând, în linii mari, evenimentele importante care au avut ca rezultat final independența RSS Moldovenească. Perestroika, inițiată de Gorbaciov la nivelul URSS, declarația de suveranitate, adoptată la 23 iunie 1990, și eșecul puciului din august 1991 au contribuit la declararea existenței de sine stătătoare a statului cuprins între Prut și Nistru.

După aceasta se creionează, tot în linii mari, contribuția unor oameni politici aflați în funcții cheie, care au impulsivat sau au avut tangență cu seria de fapte mai sus menționate. Sunt amintiți, astfel, cei mai importanți dintre ei, precum Simion Grossul, prim secretar al CC al PCM, aflat la putere până în 16 noiembrie 1989, înlocuit ulterior de Petru Lucinschi, Victor Smirnov fiind secundul celui dintâi, urmat în 1987 de către Veaceslav Pșenicinikov.

În următoarea parte sunt descrise în detaliu factorul etno-național al RSSM, distinct de cel general al Uniunii Sovietice, și importanța deținută în influențarea evoluției republicii. Autorii invocă înrăutățirea relațiilor interetnice ca un catalizator al prăbușirii regimului comunist. Prin date statistice este subliniat faptul că RSS Moldovenească era cea mai puțin urbanizată dintre componentele fostului sistem, dar și „eșecul” sovietizării, subliniindu-se că 95,4% dintre autohtoni își declarau atașamentul față de limba maternă.

Un alt aspect care ține de raporturile interetnice este legat de ponderea naționalităților titulare și a minorităților în cadrul PCM, nomenclatura și principalele posturi de conducere fiind deținute de ucraineni și ruși, care erau devotați intereselor Moscovei. Totodată autorii scot în evidență aportul majoritar la moldovenilor în cadrul rețelei de colhozuri din mediul rural. Ei conchid că aceste date și statistici explică parțial cauzele, dar și tensiunile apărute în societatea moldovenească la sfârșitul penultimului deceniu al secolului XX.

În continuare este descrisă evoluția societății, democratizarea acesteia devenind posibilă grație impactului fenomenului generat de perestroika. Totuși nu s-a renunțat la factorul de coerciție reprezentat de poliția politică, acest lucru fiind exemplificat de către Gheorghe David, un inginer care a criticat atitudinea oficialității față de naționalități, dar a și militat pentru revenirea la alfabetul latin. Pentru aceste „opinii” a fost reținut în 1986, forțat să urmeze un tratament psihiatric, fiind eliberat numai în 1988, după ce și în RSSM se făcuse simțită politica de deschidere și liberalizare. În opinia semnatarilor, la Plenara PCM din ianuarie 1988, chiar dacă reprezentanții vechii conduceri au acceptat doar formal perestroika, sunt totuși introduse elementele economiei de piață, iar în plan politic, în noiembrie, se formează

platforma și se difuzează tezele intitulate: „*Să afirmăm restructurarea prin fapte concrete*”. Aceste teze sunt aspru criticate, cele mai importante dintre ele fiind în legătură cu păstrarea alfabetului chirilic, decizia de a nu se reveni la cel latin, neoficializarea limbii române, neevaluarea critică a stalinismului și a foametei din 1946/47, încălcările drepturilor omului. Autorii nu precizează însă care au fost elementele la nivel politic, economic sau social care au avut efect cu privire la contextul în care s-au format mișcările populare și organizațiile neformale pomenite în continuarea studiului. Toate aceste manifestări atitudinale au avut o importanță enormă în formularea cerințelor societății vremii, fiind menționate acum *Cenacul Literal-Muzical „Alexei Mateevici”*, *Mișcarea Democratică pentru Susținerea Restructurării* (fondată la 3 iulie 1988), *Frontul Popular din Moldova* (20 mai 1989), dar și însemnătatea unor scrisori și adrese difuzate în anii 1988-1989, ca *Scrisoarea celor 66*, *Adresarea către oamenii de bună credință din Republică*, *Decizia Savanților* etc. Din păcate, autorii au omis o scurtă concluzie sau însumare a solicitărilor acestor mișcări, având în vedere locul și rolul acordat procesului „de-sovietizării” în cadrul studiului introductiv.

Altă secvență relatează despre reformele inițiate la nivelul statului, modalitatea alegerilor libere și pașii următori de efectuat către dobândirea independenței depline. Este menționată aici reacția vehementă a liderului Igor Smirnov din Transnistria, dar vizată și cea oficialilor locali, Mircea Snegur și alții, menită a detensiona criza politică. Se amintesc, în primăvara anului 1990, schimbarea denumirii oficiale, impunerea noului tricolor, declarația de suveranitate, primele alegeri parțial libere din februarie-martie. Din păcate, avându-se în vedere reperițiunile evoluției șirului evenimentelor, nu se face o diferențiere mai clară între descrierea mișcărilor și a relatării faptelor petrecute. În acest fel, tranziția devine, pentru cititor, una ambiguă interpretativ.

Ultima parte a textului semnatarilor are relevanță atât din punct de vedere tehnic, fiind explicată menirea volumului, cât și istoric, privind originea documentelor, care reflectă unanim perspectiva partidului unic de la Chișinău asupra evenimentelor survenite în ultimii trei ani de existență ai URSS-ului.

Varga Levente

Dietrich EICHHOLTZ, *Deutsche Ölpolitik im Zeitalter der Weltkriege. Studien und Dokumente*, unter Mitarbeit von Titus Kockel, Leipzig, Leipziger Universitätsverlag, 2010, 586 p.

Istoricul german Dietrich Eichholtz s-a impus în peisajul istoriografic german (și nu numai) drept unul dintre cei mai avizați specialiști în privința cercetării economiei de război a celui de-al III-lea Reich. Lucrarea pe care o prezentăm în cele ce urmează, o încununare a preocupărilor de lungă durată ale istoricului german, își propune să prezinte evoluția politicilor promovate de Germania în domeniul petrolier în perioada 1904-1945, accentul fiind pus pe eforturile autorităților germane în vederea asigurării cu petrol a Reichului, îndeosebi în cursul celor două războaie mondiale.

Lucrarea are la bază un număr de șase studii de caz publicate de autor și de un alt istoric specialist în acest domeniu, Titus Kockel, în intervalul 2006-2010, reunite – într-o formă completată și extinsă – în cadrul prezentului volum. Cartea este structurată în șase capitole, precedate de o introducere, în care autorul prezintă pe larg stadiul cercetărilor în domeniu, precum și importanța temei de cercetare tratate. În primul capitol, ce analizează politica promovată de Germania în intervalul temporal cuprins între 1904 și sfârșitul Primului Război Mondial, autorul relevă interesul cercurilor decizionale germane, deopotrivă economice și politice, în construirea așa-numitei linii ferate Bagdad, ce urma să lege Istanbul de actuala capitală a Irakului. Prin proiectarea și realizarea acestei linii ferate, Germania urmărea în primul rând accesul la sursele de petrol din acest areal geografic. În același timp, construirea acestei linii ferate urma să asigure economiei germane (îndeosebi industriei și comerțului) noi piețe de desfacere, precum și profituri considerabile. Demn de remarcat este faptul că disensiunile de natură politică existente între Anglia și Germania nu au influențat interesele economice ale celor două puteri în regiune, dimpotrivă.

Următoarele două capitole tratează situația resurselor de petrol germane, rezultată în urma încheierii Primului Război Mondial, respectiv politica promovată de Berlin în acest domeniu în primii